

Kyrkostyrelsens rekommendation om främjande av rökfrihet hos unga

Godkänd av kyrkostyrelsens plenum 18.12.2007

Kyrkostyrelsen rekommenderar att kyrkan och församlingarna i sitt arbete med barn och ungdomar under 18 år utgår ifrån att verksamheten är rökfri och att de arbetar för att nå detta mål. Med rökfrihet avses individens rätt att andas in ren luft samt att kyrkan och församlingarna i sin verksamhetskultur framhåller hälsoaspekterna av rökfrihet. Rökfriheten gäller såväl barn och unga som deltar i verksamheten som personalen.

Syftet med rekommendationen är att uppmuntra och hjälpa församlingar, kyrkliga samfälligheter och andra kyrkliga aktörer som arbetar med fostran att dra upp riktlinjer och utarbeta program för att främja rökfrihet hos sina anställda och hos de barn och unga de arbetar med.

Kyrkostyrelsen framhåller betydelsen av rökfrihet framför allt inom konfirmandundervisningen och hjälpledarverksamheten.

Rekommendationer till praktiska åtgärder

- Kyrkan och församlingarna har som mål att vara rökfria och drogfria miljöer. Församlingar och kristna organisationer drar upp sina egna riktlinjer och åtgärdsprogram för hur rökfrihet lokalt kan åstadkommas. Lokala riktlinjer kan bäst skapas i samarbete med andra lokala aktörer (skolor, kommunala ungdomsarbetet, idrottsföreningar osv.)
- Kyrkan och församlingarna följer principen om att anställda och frivilliga som arbetar bland barn och unga inte röker (eller använder andra tobaksprodukter) i kyrkans uppdrag och aktiviteter.
- Samtidigt verkar församlingarna i sitt fostringsarbete på ett sådant sätt att den som röker inte blir utesluten ur församlingssamfundet. Unga som röker får stöd i att bli av med sitt beroende samtidigt som en rökfri livsstil förespråkas allmänt i församlingsarbetet.
- Grundprincipen är att konfirmandundervisningen är rökfri. Det innebär att alla former av konfirmandundervisning som ordnas av församlingar och andra kristliga organisationer principiellt är rökfria.
- I konfirmandundervisningen och på konfirmationsläger avstår man från den tidigare praxisen om att rökning varit tillåten med vårdnadshavarens tillstånd. Vårdnadshavarna kan inte ge sitt samtycke till att deras barn får röka i skriftskolan. Samtalen med konfirmandernas föräldrar bör även ta upp rökning.
- Församlingar och kristliga organisationer ska bedriva ett nära samarbete med lokala hälsomyndigheter för att erbjuda ungdomar hjälp med att sluta röka.
- Av hjälpledare förutsätts att de inte röker. I hjälpledarverksamheten framhålls en livsstil utan tobak och droger.
- Kyrkan erbjuder sina anställda möjligheter till rökavvänjning.

- Kyrkan och församlingarna deltar i både den lokala och den nationella debatten om rökning.
- Enheterna inom Kyrkostyrelsens verksamhetsavdelning utarbetar material som församlingar och organisationer kan använda för påverkan och upplysning.
- Kyrkostyrelsen följer upp effekterna av sin rekommendation inom församlingar och organisationer och tar fram forskningsdata som är till nytta för församlingarna.

Motiveringen till rekommendationen

Sambandet med befintliga riktlinjer

Denna rekommendation omfattar Social- och hälsovårdsministeriets folkhälsoprogram Hälsa 2015 och den nationella strategin 2006 samt Kyrkans rusmedelsstrategi 2005.

Programmet Hälsa 2015

Social- och hälsovårdsministeriet administrerar folkhälsoprogrammet Hälsa 2015 och den nationella strategin för främjande av barns och ungas hälsa och rökfrihet i Finland under åren 2006–2009. I programmet ses rökning som det typiska första steget till riskbeteende. Rökning kan vara ett tecken på att en ung person mår dåligt och riskerar att fara illa. Rökning är oftast ett tecken på att den unga har en benägenhet också för andra riskbeteenden, såsom användning av alkohol och andra droger eller narkotika. Förhindrad rökdebut och effektiv rökavvänjning för dem som redan röker är en förpliktelse och utmaning för föräldrar, fostrare och alla vuxna och organisationer som har med unga att göra.

Ett av målen för programmet Hälsa 2015 är att halvera rökningen bland unga fram till år 2015. Målet är att förlänga den förväntade livslängden med två år och att minska hälsoskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper.

I sitt program anser Social- och hälsovårdsministeriet att kyrkor och församlingar har en viktig roll som opinionsbildare och att de som positiva institutioner kan främja sund livsstil och god hälsa. Strategiskt sett är det viktigt att kyrkor och församlingar fattar ett beslut om att de är rökfria. Enligt programmet är kyrkan och församlingarna rökfria när

- rökning är förbjuden med stöd av tobakslagen i inomhuslokaler som ägs och förvaltas av kyrkliga samfund
- eventuella platser för rökning som används av vuxna är avsides placerade utomhus så att tobaksrök inte når rökfria lokaler inomhus
- rökrutor inte anvisas på gården utanför församlingarnas daghem, ungdomars fritidslokaler eller i samband med lokaler där konfirmandundervisning ges
- kyrkornas och församlingarnas tillställningar och möten är rökfria
- tobaksprodukter inte säljs i lokaler som ägs och förvaltas av kyrkliga samfund eller i samband med konfirmationsläger
- personalen får stöd med att sluta röka
- de unga erbjuds rökfri konfirmandundervisning.

Kyrkostyrelsens enhet för fostran och ungdomsarbete har deltagit i debatten, konsultationen och utbildningen i samband med programmet.

Kyrkans rusmedelsstrategi

Kyrkans rusmedelsstrategi godkändes av Kyrkostyrelsen i augusti 2005. Strategin gäller alkohol, men också andra droger, som narkotika, missbruk av läkemedel samt tobaksrökning. Den ansluter sig direkt till Social- och hälsovårdsministeriets verksamhetspolitiska program Hälsa 2015. Enligt strategin ska kyrkan och församlingarna satsa på att vara rökfria och drogfria samfund.

Kyrkans rusmedelsstrategi framhåller att kyrkans och församlingarnas rökfrihet stöder rökfrihet hos barn och unga. Enligt strategin finns det smärtpunkter också i kyrkans och organisationernas egen verksamhet. I samband med konfirmandundervisning och ungdomsarbete konstateras att ”kyrkan är starkt emot att speciellt ungdomar röker” och att ”ungdomar borde ha rätt att gå i en rökfri skriftskola”. Enligt strategin kan man inte låta rökning bli någonting som delar upp ungdomarna eller blir ett hinder för att delta i verksamheten. Det gäller för ungdomsarbetet och speciellt för skriftskolan att lyckas fungera så att rökning inte leder till uteslutning ur församlingens verksamhet, men att rökarna får stöd för att bli kvitt sitt beroende och att man i arbetet för fram rökfrihet som ideal. Detta kräver att anställda och frivilliga begränsar eget rökande, speciellt under lägerförhållanden.

Tobakslagstiftningen

Begränsningen av rökning syftar till skydda befolkningen mot de men för hälsan som rökningen vållar. Tobakslagen fäster särskild vikt vid att rökfria miljöer ska kunna åstadkommas. Den centrala utgångspunkten för lagen är att ingen emot sin vilja ska bli utsatt för tobaksrök. Det kan alltså anses vara en grundläggande rättighet för alla finländare att få andas rökfri luft. Målet med tobakslagen är också att förebygga rökdebuten hos unga.

Tobaksrökning är enligt lag förbjuden (Lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning 693/1976) i följande miljöer:

- 1) i lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på sådana utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som främst är avsedda för personer som inte fyllt aderton år
- 2) i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande offentliga inrättningar
- 3) vid offentliga tillställningar som arrangeras i lokaler till vilka allmänheten har obehindrat tillträde
- 4) i lokaler på allmänna kommunikationsmedel
- 5) i gemensamma samt för allmänheten och kunder avsedda lokaler.

Tobakslagen förbjuder försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter eller rökdon till personer som inte fyllt aderton år. Åldergränsen är ovillkorlig. Enligt tobakslagen får tobak för användning i munnen inte inom ramen för näringsverksamhet importeras, säljas eller överlåtas.

Ändringen av tobakslagen som gäller rökning på restaurang (Lagen om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning 700/2006) trädde i kraft den 1 juni 2007. Enligt lagen är tobaksrökning förbjuden i alla restauranger och förplägnadsrörelser oavsett storleken på serveringsutrymmet eller utskänkningsrättigheter.

Kyrkan eller församlingarna nämns inte i tobakslagen och församlingarna har alltså inte brutit mot lagen. Vid tolkningen och tillämpningen av lagen rör man sig dock nära kyrkans förhållanden. Till exempel församlingarnas lägercentra kan jämföras med punkt 1 i lagen: ”lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på sådana utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som främst är avsedda för personer som inte fyllt aderton år”.

Hälsorisker som orsakas av tobaksrökning

De avgörande åren med tanke på det beroende som tobaksrökning framkallar är åldern mellan 12 och 16 år. Den särskilt avgörande perioden är övergången från grundskolans årskurs 8 till årskurs 9. I den åldern deltar nästan 90 procent av de finländska ungdomarna i konfirmandundervisning. Cirka en tredjedel av dem deltar efter det i hjälpledarverksamheten. Konfirmandundervisningen och hjälpledarverksamheten ger alltså en betydande chans dels till förebyggande attitydfostran, dels till att den unga själv upplever det rökfria levnadssättet som betydelsefullt och motiverande: ett eget och frivilligt val. Under konfirmandundervisningen kan man också få en chans att med stöd av andra sluta röka om vanan redan hunnit uppstå.

Under de senaste decennierna har rökning bland unga blivit allt vanligare. Dock kan man alldeles under de senaste åren kunnat observera en nedgång i antalet unga rökare. Rökning har minskat både bland flickor och pojkar.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes har sedan 1996 gjort enkäter bland elever i årskurs 8 och 9 inom ramen för undersökningen Hälsa i skolan. Ännu i slutet av 1990-talet rökte mer än en femtedel av eleverna i åk 8 och nästan en tredjedel av pojkarna i åk 9. Motsvarande andel för flickor i åk 9 var en dryg fjärdedel. Enligt 2007 års resultat av enkäten Hälsa i skolan hade rökning minskat både bland flickor och pojkar sedan 2005. Av eleverna i högstadiet rökte 14 procent och av gymnasieeleverna 11 procent dagligen, medan siffrorna år 2005 var 17 procent respektive 13 procent.

Den positiva utvecklingen beror enligt undersökningen på att rökning i större utsträckning har behandlats under lektionerna i hälsolära samt att rökförbudet kontrolleras strängare än tidigare. Likaså har kontrollen över tobaksförsäljning till minderåriga ökat. I ett större sammanhang kan man dra slutsatsen att den attitydförändring som redan på 1970-talet eftersträvades i fråga om rökning bland unga nu äntligen har kommit i gång.

Trots det är rökning fortfarande oroväckande vanligt, och har delvis till och med blivit vanligare bland flickor. Den genomsnittliga åldern för den första cigaretten är 12–14 år. Rökning ökar både bland flickor och pojkar vid övergången från årskurs 8 till årskurs 9 i grundskolan. Det är få som börjar röka sedan de fyllt 18 år.

När det gäller unga har de första försöken stor betydelse, och det viktigaste målet är därför att påverka rökdebuten. När unga prövar att röka spelar jämnåriga kamraters åsikter en stor roll och likaså de närmaste vuxna personernas inställning till rökning. Rökdebuten har ett mycket tydligt samband med dålig skolframgång. Ungdomar börjar också lättare röka om deras föräldrar och kompisar röker.

Rökning bland unga kan minskas genom förebyggande program. Det är ändå svårt att entydigt slå fast vilka förebyggande program som är mest effektiva. Goda resultat har uppnåtts med hjälp av skolbaserade program som förankrats i det lokala samhället och där sociala beteendemönster tränats. En annan framgångsrik kategori av program har tagit hänsyn till målgruppens individuella behov. Program med jämnåriga handledare verkar också ge positiva effekter. Programmen som

genomförts i syfte att minska rökning bland unga har visserligen endast lett till resultat på kort sikt med ganska små bestående förändringar i rökvanorna. Förebyggande program som endast bygger på faktakunskap har inte varit effektiva. (Tobaksrapporten 2006. Rätt att leva ett rökfritt liv. Folkhälsoinstitutets publikationer, B3/2006).

Att en ung människa börjar röka är ett resultat av en komplex händelsekedja där externa faktorer, kompisar och de omgivande vuxnas förväntningar har stor betydelse. Risken är att rökning så småningom blir en betingad reflex. Samtidigt blir det fysiska beroendet av nikotin allt starkare och börjar reglera antalet rökta cigaretter. Tidigare ansåg man att nikotinberoendet uppstår under flera månaders tid. Man kan emellertid bli beroende av nikotin på en mycket kort tid efter rökdebuten. Redan efter några gångers rökning kan man uppleva symtom av beroende. Enligt undersökningar har unga visat symtom på nikotinberoende redan efter det första eller andra experimentet med rökning. Symtomen av beroende ökade i takt med antalet rökta cigaretter. Abstinenssymtom uppstod redan efter i genomsnitt två cigaretter i veckan. Det är inte möjligt att förutse vilka som får eller inte får avvänjningssymtom redan efter de första försöken. Andelen av unga som vill sluta röka är ungefär lika stor som bland befolkningen i arbetsför ålder. Var femte ung rökare i åldern 15–24 säger sig ha försökt sluta röka under det senaste året, men endast 2 procent har lyckats. I en 15-årig uppföljningsstudie som gjordes i Finland slutade 26 procent av dem som rökte i 15-årsåldern röka innan de fyllde 28 år. (Tobaksrapporten 2006. Rätt att leva ett rökfritt liv. Folkhälsoinstitutets publikationer, B3/2006).

Teologisk betraktelse: människan är en helig varelse med kropp och själ

Varför angår tobaksfrågorna kyrkan? Enligt kristen uppfattning har människan ett okränkbart värde som grundar sig på att hon är skapad till Guds avbild och arbetskamrat och därför är föremål för hans omhändertagande och frälsande kärlek. Människan har inte förtjänat eller förvärvat sitt värde, det har givits henne som gåva. Detta värde existerar därför oavsett prestationer, duglighet eller position. Det är förbehållslöst. Alla människor har samma värde. (Kyrkans rusmedelsstrategi).

I grund och botten har den kristna tron en positiv relation till människan som fysisk varelse. Den semiska kulturen där Bibeln ursprungligen skrevs var i många hänseenden en helhetskultur: människan uppfattades som en oskiljbar helhet av kropp och själ. En positiv inställning till människokroppen återspeglas i den kristna trons grundläggande texter och lära. I kärnan av vår tro finns temat inkarnation: I Jesus blev Gud en verklig människa bland andra människor. I sin lära om sakramenten har kyrkan bevarat respekten för den konkreta materien (dopets vatten, nattvardens bröd och vin). Den apostoliska trosbekännelsen framhåller människan som helhet, och inte ens i livet efter detta betraktas människan utan sin fysiska dimension. Vår tro innehåller också tanken om kyrkan som Kristi kropp och att varje människas kropp är ett tempel för den heliga Anden (1 Kor. 6:19–20).

I sin förkunnelse och sin verksamhet anslöt sig Jesus till Gamla testamentets profetiska arv som innefattade ett förkunnande av samhällelig rättfärdighet och budskapet om hopp till de fattiga, förtryckta, fångna och sjuka (Luk. 4:16–22; Jes. 53:38). Jesus umgicks med människor som hamnat utanför samhället och som blivit utstötta: barn, fiskare, tullmän, sjuka, prostituerade samt medborgare som åsidosatts av den religiösa och politiska eliten. Den konkreta beröringen hörde till Jesu arbete. I det kyrkliga livet innebär Jesu exempel bl.a. att alla människor är välkomna till kyrkans gemenskap.

Fostran i kristen bemärkelse är en strävan efter att få människan att återvända till sitt ursprungliga kall att vara Guds avbild. I varje människa visar sig Guds bild och likheten till Honom på ett individuellt och personligt sätt. Tanken om personlighetens betydelse och människans individualitet var ganska radikal och ny i antikens värld. När personligheten och individualismen

står i förgrunden kan fostran inte gå ut på en schablonmässig definition om hur en människa bör fostras. Eftersom varje människa bär på något enastående drag av Guds omätliga person är det nödvändigt att bevara toleransen i fostran. Människan kan aldrig definieras på ett uttömmande sätt.

Enligt det kristna tänkandet har människan som Guds avbild och hennes likhet med Gud på ett avgörande sätt skadats vid syndafallet. Människan behöver frälsning men förmår inte skaffa för egen kraft. Därför är människan beroende av den frälsning som Gud erbjuder. För fostrans del innebär det att den som fostrar ständigt måste ta hänsyn till tre grundläggande synvinklar: skapelsen, syndafallet och försoningen. I fostringsprocessen måste människan tas på allvar: hennes unika väsen, begränsningar, synder och den nya möjlighet som försoningen erbjuder.

Tyngdpunkten för kyrkans fostran år 2006–2008 har rubriken ”Tjejer och killar – Vacker i Guds ögon”. Teologiskt sett är tanken att människans kropp är helig och att kroppens välmående bidrar till hela människans välmående.

Från det kristna tänkandets synpunkt är det alltså teologiskt sett motiverat att erkänna människokroppens betydelse och värde. Anden och kroppen hör ihop. Därför har också alla de åtgärder betydelse som syftar till att skydda och främja individens välmående som helhet. Fostrarens uppgift är att föra fram denna dimension. Samtidigt är den bejakande och villkorlösa kärlek som Jesus visade ett exempel för fostraren som manar oss att förstå den unga personens individuella situation och bakgrund och hjälpa honom eller henne på vägen.

Rökning som en uppfostringsfråga

Rökning orsakar fysiskt, psykiskt och socialt beroende. Det är sällan en ung person på egen hand lyckas sluta röka. Kyrkans och församlingarnas verksamhetskultur bör innefatta ett stöd på alla plan för barns och ungas sunda uppväxt och utveckling.

Rökfrågan gäller inte bara en viss yrkesgrupp, till exempel dem som arbetar med fostran. Församlingens anställda möter människor i olika situationer i både vardag och fest. Rökning bland barn och unga kan bli aktuellt inom eftermiddagsverksamhet, tonårsklubbar, kyrkliga förrättningar och gudstjänster, konfirmandundervisning, hjälpledarverksamhet eller inom ungdoms- och diakoniarbete. Under de senaste åren har man i fostran framhållit vikten av att beakta hela familjen. Församlingens möjligheter att vara med och motarbeta de skadliga konsekvenserna av rökning är i stor utsträckning beroende av medarbetarnas beredskap att ta upp problemen och vid behov ge sitt stöd. Här behövs ett tidigt ingripande, en förmåga att föra saker på tal och stödja föräldrarna i deras uppgift. I kyrkan och även inom andra samhällsområden och organisationer har man redan i flera års tid främjat ett tidigt ingripande och stöd när problem upptäcks hos barn och unga. När det gäller rökning har det förebyggande arbetet en avgörande betydelse.

I valsituationer som gäller livsstil och etiska frågor har de anställdas och ansvariga personers eget exempel stor betydelse särskilt för barn och unga. Kyrkans och församlingarnas anställda och medarbetare bör avstå från rökning och andra former av tobaksbruk när de arbetar med barn och unga.

Ett av målen för kyrkans småbarnsfostran är att främja sunda levnadsvanor och barnets hälsa i ett bredare perspektiv. En uppfostrare som själv röker ger barnet fel intryck av vad fostran syftar till och vad som förstås med sunda levnadsvanor. Intryck och modeller som man fått under barndomen påverkar i betydande grad den framtida attityden och livsstilen.

Kyrkans småbarnsfostran samlar också ihop föräldrar och pedagoger, och deras erfarenheter påverkar hemmets fostran och föräldrarnas uppfattning av församlingsarbetet. En pedagog är alltid ett exempel, även för föräldrar och andra vuxna. Det är viktigt att diskutera hur kyrkans småbarnsfostran och till exempel familjeklubbarna främjar sunda levnadsvanor i hemmen och ger föräldrarna stöd i deras strävan att främja hälsa och välbefinnande hos sina barn.

Barnets uppväxtmiljö ska vara hälsosam och trygg. Även inom kyrkans verksamhet för småbarn har antalet allergiska och överkänsliga barn ökat. Det är inte lämpligt att barn tvingas lida av tobaksrök eller tobakslukt, se rökande vuxna eller bli utsatta för passiv rökning. Passiv rökning är farligare för barn än för vuxna.

Arbetet som bedrivs i församlingarna med flickor och pojkar i åldern 7–13 år kan sammanfattas i begreppet minior- och juniorverksamhet. Det försiggår i klubbar, på läger och utflykter och i samarbete med skolorna. Detta arbete når årligen 67 000 barn och unga. Klubbledarna är frivilliga unga. I barn- och ungdomsarbetet är det särskilt viktigt att föregå med gott exempel för en åldersklass där de första rökningförsöken typiskt förekommer. I synnerhet gäller detta lägerverksamheten som riktas till barn och ungdomar. Scoutverksamheten ägnar sig åt samma åldersgrupp och fortsätter ännu bland unga vuxna. Scoutverksamheten grundar sig huvudsakligen på frivilligt arbete. Scoutverksamheten under församlingens regi når årligen över 35 000 barn och unga.

Nätverksarbetet utgör en central del av den verksamhet som kyrkan bedriver bland barn och unga. Församlingarna har sammanlagt 140 specialungdomsarbetare som aktivt samarbetar med kommunernas ungdomsledare.

Vid sidan av lagstiftningen och de normer som församlingarna själva följer i sitt arbete är det skäl att inse vilken betydelse attitydfostran har. När individen utsätts för olika livsviktiga frågor är det hennes inneboende motivation som är viktigast. Attitydfostran ska även gälla anställda och medarbetare som bär ansvaret för verksamheten. Det är till exempel svårt att hitta forskningsbelägg för påståendet ”unga röker ju i vilket fall som helst”. Majoriteten av unga röker inte och majoriteten av rökarna är villiga att sluta om de får uppmuntran och stöd.

I barn- och ungdomsfostran möter man alla slag av ungdomar. Fostran förutsätter att man möter den unga personen som en individ och tar hänsyn till hans eller hennes bakgrund och livssituation. Det finns fortfarande ett stort antal unga som inte får stöd för rökfrihet från sina närmaste vuxna, i synnerhet föräldrarna. Ofta är det dessa ungdomar som allra mest är i behov av professionellt stöd från en vuxen.

Unga behöver en trygg uppväxtmiljö där de vågar vara sig själva och öppet visa sin osäkerhet och sin rädsla. En skolklass är till exempel inte alltid en tillräckligt trygg plats för samtal och diskussion. Detta gäller i allt större utsträckning i dag, då klassen som en gemensam bestående grupp är mer sällsynt i skolorna. Församlingarnas arbete bland barn och unga är ofta regelbundet till sin natur. Många aktiviteter grundar sig på att samma grupp samlas och arbetar tillsammans. Kyrkan använder sig av metoder som innebär växelverkan och som stärker självförtroendet. Församlingarna har därför goda möjligheter att skapa gemenskaper där barn och unga känner sig trygga. Detta minskar också benägenheten att börja röka.

Det är sällan församlingarna har tillgång till sakkunskap när det gäller avvänjning. Bristen kan avhjälpas genom utbildning och samarbete med hälsomyndigheterna. Att ordna rökavvänjning hör emellertid inte till grunduppgifterna för den fostran som församlingarna ordnar.

Rökning i skriftskolan

Enligt kyrkoordningen ”skall församlingen ordna konfirmandundervisning där de unga görs förtrogna med kyrkans gemensamma tro och leds in i ett liv i församlingens gemenskap” (3 § 3 kap. i kyrkoordningen). Med de unga avses i kyrkoordningen samtliga unga. Rökfrihet lika lite som någon annan sak i den ungas beteende kan inte utgöra ett villkor för intagning i konfirmandundervisningen.

Planen för konfirmandarbetet härstammar från år 2001 och är rubricerad LIVET-TRON-BÖNEN. Det första nyckelordet Livet innebär att man under konfirmandundervisningen går igenom frågor som har med de ungas verkliga och konkreta vardagsliv att göra. Det övergripande målet med livsfrågorna är: ”Den unga söker svar på viktiga frågor i sitt liv och i vårt gemensamma liv och får stöd för sin tillväxt som kristen”. Bland aktuella frågor nämns bland annat ungdomskulturen, val av livsstil, hobbyer, konsumtion, mode, underhållning, medier och droger. Detta innebär att tobak och andra droger behandlas i samband med andra teman som diskuteras i konfirmandundervisningen.

Konfirmandundervisningen är en del av den finländska ungdomskulturen. Den omfattar 80 timmar som hålls under ett halvt år. Den sex månader långa resan gör det möjligt att ta upp olika teman i ett flertal olika sammanhang och på olika sätt. Vad gäller rökning är det viktigt att församlingens linje och praxis redan i början förklaras för ungdomarna och deras föräldrar. På det sättet blir det möjligt att ge stöd för rökfriheten under en längre tid.

Lyckad kommunikation och information om konfirmandundervisningens principer och praxis förutsätter att man arbetar konsekvent, att hela gruppen står bakom målen och att ledarskapet är inriktat på ett kommunikativt arbetssätt. När praxisen ändras eller nya regler införs är det viktigt att man har ett tillräckligt långt framtidsperspektiv och accepterar eventuellt motstånd mot ändringar.

Under 2000-talet har även hjälpledarverksamheten blivit en del av ungdomskulturen i Finland. Antalet deltagare har vuxit under de första åren av seklet, liksom även antalet som medverkat som hjälpledare. Majoriteten av hjälpledarna är i åldern 16–17 år. I en undersökning av kyrkans hjälpledarverksamhet konstaterades att rökfrihet inte hör till de viktigaste kriterierna vid valet av hjälpledare. En del av hjälpledarna röker också under skriftskolan. Trots det har hjälpledarna en viktig roll som förebilder i förhållande till konfirmanderna.

Fram till de senaste åren har en del församlingar anlitat ett system där rökning varit tillåten med tillstånd av föräldrarna eller vårdnadshavarna. Denna praxis bör inte tillämpas i fortsättningen. Enligt tobakslagen kan vårdnadshavarna inte ge sitt samtycke till att deras barn röker. Församlingen kan inte heller åsidosätta sitt eget ansvar i en verksamhet som den arrangerar. Det är bra om medarbetarna samtalar med föräldrarna om vilken linje som följs i konfirmandundervisningen och att de är medvetna om vilka av ungdomarna som röker. Det rekommenderas att föräldrarna tillsammans med sitt barn fyller i en blankett med säkerhetsuppgifter. Där kartläggs vid sidan av rökning ett stort antal andra faktorer som bidrar till att konfirmandundervisningen är säker och att den blir lyckad för deltagarna.

Om någon av eleverna röker under konfirmandundervisningen bör föräldrarna kontaktas.

Cirka 90 procent av skriftskolorna innehåller en lägerperiod. Frågan om rökning kulminerar på lägret där de unga ofta tillbringar flera dygn tillsammans med varandra och kyrkans medarbetare. Kyrkans och församlingarnas anställda har stor erfarenhet av och kompetens i att arbeta i

lägerförhållanden. Konfirmandundervisningen som kyrkan erbjuder är den enda institutionen i vårt land som samlar ihop majoriteten av hela åldersklassen på läger. De verksamhetsmodeller som tillämpas till exempel i grundskolan kan inte direkt överföras till konfirmandundervisningen.

Allmänt taget förhåller sig kyrkans och församlingarnas personal ansvarsfullt till tobaksrökningens hälsorisker. I konfirmandundervisningen tillämpas dock regler som inte är de samma för alla deltagare. Under 2000-talet har det blivit vanligare med skriftskolor där varken konfirmanderna, hjälpledarna eller de anställda röker.

En stor del av församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna har utarbetat sina egna riktlinjer om rökning i konfirmandundervisning och ungdomsarbete. De praktiska lösningarna har särskilt påverkats av säkerhetstänkande. Rökning utgör en betydande brandrisk. Rökning i smyg är också en riskfaktor för den allmänna och psykiska säkerheten i konfirmandundervisningen. Vid sidan av praktiska lösningar behövs gemensamma diskussioner som grundar sig på principer och värderingar. All praxis bygger på värderingar.

En del församlingar har goda erfarenheter av totalförbud mot rökning. I dessa församlingar leder rökning på konfirmationsläger i regel till att konfirmanden skickas hem från lägret. Om den unga blir hemskickad från lägret ska församlingen ordna ersättande undervisning och se till att den ungas kontakt med församlingen kvarstår trots att lägret avbrutits. Vissa församlingar följer en praxis enligt vilken konfirmander som röker övernattar hemma och går i skriftskola på dagen.

Den unga upplever hemskickningen från lägret som ett straff. De anställda bör kunna tackla frågan på ett professionellt sätt och välja lösningar som kombinerar rökfrihet och hälsosamma levnadsvanor med en positiv atmosfär. Det kan inte vara skriftskolans enda mål att säkerställa en rökfri miljö, utan att arbeta för den ungas fysiska och psykiska välmående och ett liv utan droger.

En del av församlingarna uppmuntrar ungdomarna aktivt till rökfrihet under konfirmandundervisningen med huvudvikten på didaktiska och pedagogiska lösningar. Utgående från frivillighet har man med unga som röker och med deras föräldrar kommit överens om att konfirmandundervisningen är rökfri. Även hjälpledarna förbinder sig att inte röka. Under fritiden ges ungdomarna inte möjlighet att göra rökning till ett socialt evenemang. Modellen har den fördelen att uppmuntran och goda förebilder är ägnade att personligen motivera ungdomar till ett rökfritt liv.

De två modellerna som refereras ovan utesluter inte varandra. När en församling klart uttrycker att den utgör en rökfri miljö kan metoderna för att åstadkomma rökfrihet vara pedagogiskt valda. Fostran som helhet består av samarbete med lokala aktörer (kommunala sektorn, organisationer, skolor). När en ung människa möter principen för rökfrihet i flera eller alla vuxenkontakter under sin uppväxttid får budskapet större betydelse och effekt.

I kyrkan och församlingarna bör rökfriheten i konfirmandundervisningen ses som ett mål som kan uppnås.